

Tillsynsprotokoll

Datum 2023-10-05

Klassificering 3.4.3

Dnr RAÄ-2023-1497

Författare Ulrika Haraldsson

Tillsyn av byggnadsminne enligt 11 och 12 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen

Objektsnamn enligt byggnadsminnesbeslut: Söderarm fyr
Förvaltande myndighet: Fortifikationsverket

Fastighetsbeteckning: Tjockö 2:29
Kommun: Norrtälje
Län: Stockholm

Byggnadsminnesförklaring: 1935-01-25
Skyddsbestämmelser: 2000-11-30
Vårdprogram: 2012

Datum för platsbesök: 2023-09-28
Närvarande vid platsbesök: Ingela Andersson Lindberg (Fortv.)
Marie Eriksson (Fortv.)
Maria Wikman (RAÄ)
Ulrika Haraldsson (RAÄ)

Riksantikvarieämbetet
Box 1114
621 22 Visby
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Bankgiro 5052-3620

Riksantikvarieämbetet har enligt 11 och 12 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen tillsyn över de statliga byggnadsminnena. Syftet med Riksantikvarieämbetets tillsyn är att kontrollera att objekten är i gott och vårdat skick, att de förvaltande myndigheterna uppfyller de krav som följer av förordning, skyddsbestämmelser och beslut, samt att säkra en samlad dokumentation av utförda åtgärder och därigenom gagna en kontinuerlig arkivhållning. Tillsynen förväntas bidra till att de statliga byggnadsminnena höga kulturhistoriska värden vidmakthålls. Förvaltande myndigheter ska tillhandahålla Riksantikvarieämbetet det underlag som myndigheten behöver för att utföra sina uppgifter som rör statliga byggnadsminnen.

Bakgrund och historik

Söderarms fyr ligger på ön Torskär i Söderarms skärgård, Roslagen. Fyren markerar inloppet från Ålands hav in mot Norrtälje, Kapellskär och Stockholm. Söderarm är en gammal plats för sjömärke och lotsverksamhet. Fyrplatsen hade fyrtorn, ett bostadshus, ett uthus och ett dass. Fyren var bemannad fram till år 1997. Ljuset släcktes år 2007. Söderarms fyr står som en sista utpost på en av de ytterst belägna öarna i Söderarms skärgård. Det är en av Mellansveriges östligast belägna byggnader.

Fyren uppfördes 1838–39 som ett cylinderformat, cirka 21 meter högt, stentorn. Den tillhör de första som efter stenkolsepokens slut uppfördes med den för tiden nya spegelapparaten. Det röda bältet som kännetecknar dagens fyr tillkom troligen under senare delen av 1800-talet. 1928 ombyggdes fyrtornet med ny lanternin innehållande AGA-belysning med dalénljus i stället för fotogenbelysningen från 1882. 1953 elektrifierades fyren och försågs med den nuvarande fyrapparaten med roterande lins av slipat glas. Exteriören putsades med sprutbetong 1972. Nya järntrappor har installerats. Ytterdörrens dörrblad är bytta. Fönster är tillverkade av lärkträ 2010.

Fyren är statligt byggnadsminne sedan 1935 och har skyddsbestämmelser från 2000. Fyren får inte rivras eller flyttas. Exteriören får inte byggas om eller förändras. Fyren ska underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras med traditionella material och metoder, på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Fyren är en välbevarad teknisk byggnad från förra delen av 1800-talet med bevarad apparatur från 1953. Fyren representerar flera led i den historiska utvecklingen av svensk fyrteknik och i förlängningen även svensk sjöfart och lotsväsende i stort.

Källor: *Kunglig Maj:t beslut 1935-01-25 Byggnadsminnesförklaring*
Regeringsbeslut 2000-11-30 Fastställande av skyddsföreskrifter för Söderarms fyr. *Vårdprogram för Söderarms fyr, Fortifikationsverket 2012.*

Riksantikvarieämbetets bedömning och anmärkningar

Det statliga byggnadsminnet Söderarms fyr är väl underhållet i enlighet med dess skyddsbestämmelser.

Fyren används som en del i besöksverksamheten på Torskär.

Fyrens exteriör målades senast 2015. Det röda bandet bättringsmålades 2021. Fönster av lärkträ har oljats och enstaka takplåtar har bytts ut för att förhindra läckage. Samtliga åtgärder är att betrakta som underhåll.

Fortifikationsverket planerar för byte av ytterdörr. Ändringen ska tillståndsprövas av Riksantikvarieämbetet innan den kan genomföras. Riksantikvarieämbetets tillståndshandläggare bör kontaktas för ett tidigt samråd innan tillståndsansökan lämnas in.

Söderarms fyr ingår i myndighetens digitala förvaltningssystem. Besiktningar genomförs löpande med cirka ett års intervaller. Vårdprogrammet finns tillgängligt och används.

Tillståndsansökningar och samrådsförfrågningar skickas till Riksantikvarieämbetet på mejladress registrator@raa.se

Detta protokoll har godkänts av enhetschefen Christian Runeby efter föredragning av utredaren Ulrika Haraldsson. Även utredaren Maria Wikman har varit med om den slutliga handläggningen.

Dokumentet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia: Stockholms länsmuseum lansmuseet.kultur@regionstockholm.se
 Norrköping kommun kontaktcenter@norrkoping.se
 Länsstyrelsen i Stockholms län stockholm@lansstyrelsen.se